

Сорта и линии, созданные в последние годы в лаборатории селекции и семеноводства озимой твёрдой пшеницы, отличаются устойчивостью к бурой, стеблевой ржавчинам твёрдой головне. Использование эколого-генетически отдалённых сортов и форм яровой, факультативной и твёрдой озимой пшеницы Aldura, Alidur, Endura, Rodur (Румыния), Vernum, Tigris (США), Trinacria, Creso (Италия), Yavaros 79 (Мексика), Altin, Yilmas, Elidur, Hara 456/4 (Турция), Ammar 10 (Тунис), Minaret (Венгрия) позволило создать более 200 устойчивых к видам ржавчины и мучнистой росы селекционных форм пшеницы твёрдой озимой, а также сортов Континент, Крейсер, Акведук, Прозорый.

В качестве доноров устойчивости к возбудителю стеблевой ржавчины рекомендуем использовать сорта мягкой озимой пшеницы происходящие из стран Европы, Северной и Южной Америки, Африки и Австралии. Среди них с эффективными генами *Sr14*, *Sr24*, *Sr26*, *Sr27*, *Sr31*, *Sr41*, *Sr1AL/1RS*, а также линии, формы – доноры групповой устойчивости пшеницы мягкой озимой, созданные в отделе фитопатологии и энтомологии СГИ с использованием отдалённой гибридизации.

УДК 633.111.1"321+324":631.527

М.А. ЛИТВИНЕНКО, Р.В. СОЛОМОНОВ

Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ НА СТІЙКІСТЬ ДО ОСНОВНИХ ЗБУДНИКІВ ЛИСТОСТЕБЛОВИХ ХВОРОБ ПРИ ГІБРИДИЗАЦІЇ З ЯРОЮ М'ЯКОЮ ПШЕНИЦЕЮ

Одним із шляхів поліпшення виробництва можуть бути впровадження нових, більш інтенсивних сортів пшениці, які мають переваги над існуючими. Особливу увагу приділяють стійкості до біотичних факторів, а саме до збудників основних листостеблових хвороб (борошніста роса, бура листова і стеблова іржа). Яра пшениця за біологічним розвитком потрапляє у більш жорсткі умови вирощування ніж озима. Насамперед вплив весняно-літньої посухи, розповсюдження з озимої пшениці інфекційного навантаження. Враховуючи вищевказане зразки ярих пшениць представляють інтерес як джерела стійкості до збудників. Метою наших досліджень було вивчення рівня стійкості до збудників листостеблових хвороб яро-озимих гібридів в залежності від озимого і ярого компонента схрещування та їх генетичного походження, для

отримання достатньо стійких константних ліній за комплексом морфологічних та господарсько цінних ознак і властивостей пшениці озимого типу. Вихідним матеріалом для досліджень слугували лінії F₅ (66 шт.) від 18 комбінацій схрещування сортів селекції Селекційно-генетичного інституту – Національного центру насінництва та сортовивчення, різних за біологічними особливостями (Одеська 16, Одеська 267, Вікторія од., Куяльник, Кірія) із якими сортами різного генетичного походження (Україна, Росія, Мексика, Канада, Німеччина).

У результаті досліджень встановлено різне успадкування стійкості до основних листостеблових хвороб як від ярих, так і озимих генотипів. Удосконалення озимого типу на стійкість до біотичних факторів ефективніше від залучення у схрещування ярих сортів російського, мексиканського та західноєвропейського пулів походження. Зокрема, лінії з комбінацій Волгоуральська/Одеська 267 (бал 8,5-9 до стеблової іржі і 4-5 до борошнистої роси), Glen lea/Одеська 267 (бал 7,8-9 до стеблової іржі і 4-5 до борошнистої роси), Тгар/Куяльник (бал 5-9 до бурі і 8-9 до стеблової іржі), Тгар/Кірія (бал 7-9 до бурі і 8,6-9 до стеблової іржі), Вабах/Одеська 16 (бал 3-9 до бурі і 5-9 до стеблової іржі). Стандарт Куяльник мав стійкість до бурі іржі – бал 3, до стеблової іржі – бал 4, до борошнистої роси – бал 4.

Виділені лінії, які вирізняються груповою стійкістю до бурі і стеблової іржі та борошнистої роси з рівнем урожайності на рівні або з деяким перевищенням національних стандартів а саме: ер.9/10 Triso/Одеська 267 (61,9 ц/га), лют.29/10 Triso/Куяльник (61,8 ц/га відповідно), лют.48/10 і лют.50/10 Алтайській простір/Одеська 267 (63,4 і 67,1 ц/га відповідно), ер.77/10 Волгоуральська/Куяльник (62,9 ц/га), ер.88/10 Тгар/Одеська 267 (61,9 ц/га), ер.120/10 Тгар/Кірія (59,7 ц/га), ер.123/10 Вабах/Одеська 16 (61,9 ц/га), ер.130/10 Вабах/Одеська 267 (63,3 ц/га), ер.145/10 Вабах/Вікторія од. (64,1 ц/га), у порівнянні з стандартами: Куяльник – 58,6 ц/га і Вікторія од. – 63,8 ц/га.

Таким чином, використання ярих зразків у гібридизації з озими може забезпечити отримання озимих генотипів з ознаками стійкості до місцевих популяцій збудників хвороб та з комплексом інших господарсько цінних ознак.